

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

FEATURES OF THE FINANCIAL GLOBALIZATION'S INFLUENCE ON THE ECONOMY OF UKRAINE

В даній науковій статті розглядається, одна із складових глобалізації – фінансова глобалізація. Перш за все, розглядаються особливості даного явища, а також вплив фінансової глобалізації на потоки чистих іноземних інвестицій з плином часу, в ході якого вплив глобалізації ставав все більш помітним та носив більш всеохоплюючий характер. Наступним кроком є розгляд ступеню впливу фінансової глобалізації на економічну ситуацію в Україні. В даному випадку, акцентується увага на можливих позитивних (підвищення ефективності національних фінансових ринків за рахунок інтеграції у світовий фінансовий ринок; зниження інфляційного тиску, здешевлення ресурсів під впливом міжнародної конкуренції та ін.) та негативних (загроза виникнення та швидкого поширення фінансових криз із однієї економіки в іншу, зростання нестабільності національних фінансових ринків та ін.) наслідках впливу, тобто надається змога більш детально ознайомитися з тими моментами в діяльності підприємств, з якими може зіткнутися конкретне підприємство, перебуваючи під впливом зростаючої взаємозалежності у сфері фінансових відносин різних країн, що спричинені саме процесами фінансової глобалізації. Після чого було проаналізовано, яким же чином фінансова глобалізація впливає на діяльність банків на території України та зміну структури зовнішнього боргу України загалом.

In this scientific article one of the components of globalization - financial globalization is discussed. First of all, the features of this phenomenon and the financial globalization's influence on the flow of net foreign investment over time, during which the globalization's influence became more prominent and was more comprehensive. The next step is the consideration of the financial globalization's influence on the economic situation in Ukraine. In this case, attention is focused on the possible benefits (increasing effectiveness of national financial markets by integrating into the global financial market, reducing inflationary pressure, reduction of resources under the influence of international competition, etc.) and negative (threat of emergence and rapid spread of financial crises from one economy in another, growing instability of national financial markets, etc.) effects, that are able to become more familiar with those moments in the enterprise, which may face particular enterprise, influenced by growing interdependence in the financial relations of different countries, caused it process of financial globalization. Then it was analysed, how can financial globalization affects the activities of banks in Ukraine and restructuring external debt of Ukraine in general.

Ключові слова: глобалізація, фінансова глобалізація, міжнародне банківське кредитування, міжнародний рух капіталу, міграції фінансових ресурсів.

Вступ. За умов сьогодення глобалізаційні процеси набувають все більшого поширення та здійснюють все більший вплив на стан економіки в кожній окремій країні. Фінансова глобалізація, як одна із складових глобалізації в цілому, є також напрочуд важливою, оскільки саме вона сприяє досягненню фінансової єдності та взаємозалежності економік певних країн одна від одної. Саме тому проблема дослідження впливу фінансової глобалізації є достатньо актуальною. А оскільки вплив глобалізації на Україну щорічно поширюється, то потрібно чітко усвідомлювати, які переваги матиме країна від впливу процесів фінансової глобалізації, а також процеси, що негативно впливатимуть на стан економічної системи України, для того, щоб спрямувати державну політику підтримки економічного стану в країні в потрібне русло.

Дослідженням проблем глобалізації останнім часом займається велика кількість вчених. Так наприклад, Дергачова В.В. у своїй дисертаційній роботі на тему «Міжнародна конкурентоспроможність національної економіки в умовах глобалізації» розглядає форми фінансової глобалізації відповідно до їх періодизації [2]; Болдова А.А. у роботі «Ринок фінансових послуг України: глобалізаційний аспект» вважає, що на фінансову глобалізацію впливає низка чинників, серед яких: регулятивні, технологічні, політичні, соціальні, чинники якісних змін у фінансах та інші [1, с. 74], М. Дибя у статті «Вплив глобалізації на банківську систему України» наголошує, що позитивні наслідки фінансової глобалізації містять і певні негативні явища [6, с. 21]. А І. М. Чирак у праці «Вплив глобалізаційних процесів на розвиток фінансового ринку України: позитивні та негативні сторони» акцентує увагу на наступному на тому, що фінансова глобалізація вважається досить суперечливим, неоднорідним процесом, що має далеко неоднаковий вплив на країни з різним рівнем соціально-економічного розвитку [4, с. 2].

Постановка завдання. Мета статті - визначити, яким чином та в якій мірі фінансова глобалізація впливає на економіку України.

Методологія. Для дослідження даної проблематики були використані роботи таких вчених, як Болдова А.А., Дергачової В.В., Чупріної А.І., Чирак І.М., Дибя М.

А також для проведення даного дослідження були використані методи порівняння та узагальнення, метод аналізу зовнішнього боргу України, інструменти пакету Microsoft Office.

Результати дослідження. Для того, щоб визначити, яким же саме чином фінансова глобалізація впливає на економічну ситуацію в Україні, перш за все, потрібно чітко розуміти, що ж саме мається на увазі під поняттям «фінансова глобалізація».

Отже, фінансова глобалізація являє собою одну із сфер прояву глобалізаційних процесів, яка сприяє зростанню єдності та взаємозалежності у сфері фінансових відносин різних країн.

Характерними проявами фінансової глобалізації для кожної окремої держави є зростання ролі міжнародних кредитних відносин, міжнародного руху капіталів та джерел надходження доходів і розміщення активів в інших країнах. В основі фінансової глобалізації лежить вільний рух капіталів і валюти, їх перетинання національних кордонів, що призводить, в свою чергу, до формування глобальних фінансових ринків і світового фінансового середовища [1, с. 74].

Саме тому не дивно, що розвинені країни міцно взялися за розвиток банківської справи, а саме міжнародного банківського кредитування.

У період з XVIII – початку XIX ст. іноземне інвестування набувало більш всеохоплюючого характеру. І вже до початку першої світової війни 40% усіх іноземних інвестицій було вкладено в Північну та Південну Америки, великі інвестиції направлялися також і в Азію, Африку й Австралію.

Однією з країн, які інвестували значну частину коштів, була Англія (у середньому 5% свого ВВП щорічно на противагу приблизно 2,5%, які виділяли інші інвестори. В економіках Канади, Австралії та Аргентини, що тільки ще формувалися тоді, на іноземних позиках трималося іноді до половини всіх їх внутрішніх капіталовкладень. Такі позики відігравали в економічному розвитку цих країн ключову роль, оскільки вони фінансували чималу частину тієї інфраструктури, що лежала в основі цього розвитку[2].

Отже, розглянемо, яким же чином змінювалися потоки чистих зарубіжних інвестицій з плином часу (табл. 1).

Таблиця 1 - Потоки чистих зарубіжних інвестицій, у % від ВВП [2]

Роки	Англія	Франція	Німеччина	Японія	Швеція	США
1870	+5,6*	-0,4**	+0,6	+0,1	-1,6	-2,7
1880	+3,2	+2,0	+1,9	-4,2	-3,7	+0,1

Продовження Табл. 1

1890	+5,8	+3,8	+2,0	-2,8	-2,5	-0,1
1900	+1,8	+3,6	+1,3	+2,2	-2,7	+1,4
1910	+7,4		+1,3		+0,4	0
1920	+2,6				+0,5	+2,4

* + це відтік інвестицій;

** - це приплив інвестицій.

Потрібно також пам'ятати, що глобальна фінансова система була сильно стратифікована, вона ставала протягом цього періоду все більше і більше організованою. Значного розширення й інституціоналізації зазнала переважно міжнародна банківська діяльність, особливо в Англії. У 1860 р. англійські банки мали за кордоном понад 100 відділень, у 1890 р. – 700, а до 1914 р. – майже 1400 [2].

Отже, завдяки розвитку фінансових потоків національні економіки окремих країн набували все більш залежного одна від одної характеру. Таким чином, вже в той період почали зароджуватися такі взаємозв'язки, що в подальшому лягли в основу розвитку процесу фінансової глобалізації.

Розглянемо, яка ж ситуація склалася в Україні. По-перше, вже з початку ХХІ століття відбувся стрімкий розвиток сегментів вітчизняного фінансового ринку, що зробило його одним із найпривабливіших у Східній Європі секторів міжнародних фінансів, що сприяло активізації та інтенсифікації процесів інтеграції й конвергенції. Станом на початок 2006 року в Україні нараховувалось більше десятка іноземних фінансових груп, які виступали інвесторами вітчизняних банків, надаючи фінансові потоки у розмірі понад 10 млрд. дол. США. А вже на 1 січня 2012 року відносна частка активів міжнародних конгломератів у активах банків України сягала 16,98 %, у ВВП – 18,07 %, що свідчить про їх потужність як банківських посередників на фінансовому ринку України. [3].

Оскільки явище фінансової глобалізації носить достатньо багатогранний характер, не можливо одностайно визначити, який характер являє собою присутність такого явища для економіки України – позитивний чи негативний. Присутні свої вигоди та свої мінуси. Отже, розглянемо, які ж позитивні та негативні наслідки фінансової глобалізації мають місце для України (рис. 2).

Таблиця 2 – Позитивні та негативні наслідки впливу фінансової глобалізації для України

Позитивні	Негативні
1. Підвищення ефективності національних фінансових ринків за рахунок інтеграції у світовий фінансовий ринок	1. Загроза виникнення та швидкого поширення фінансових криз із однієї економіки в іншу
2. Зниження інфляційного тиску, здешевлення ресурсів під впливом міжнародної конкуренції	2. Зростання нестабільності національних фінансових ринків
3. Дисциплінація впливу руху іноземного капіталу на грошову владу	3. Вплив зовнішніх факторів на здійснення національної грошово-кредитної політики
4. Висока мобільність капіталу, його значні обсяги, вигідна ціна й висока ліквідність	4. Висока мобільність капіталу, його значні обсяги, вигідна ціна й висока ліквідність
5. Багатофункціональність фінансових ринків	5. Значні збитки від міграції фінансових ресурсів
6. Спорощення процедури здійснення фінансових операцій за рахунок комп'ютеризації та інформатизації	6. Стихійний рух спекулятивного капіталу, певна відособленість фінансового капіталу від реальної економіки
7. Зростання якості банківських послуг, технологій та рівня кваліфікації персоналу	7. Обмежений доступ країн, що розвиваються, до ресурсів на світовому

	фінансовому ринку, відповідно збільшення кількості міжнародних позик
--	--

[Складено автором на основі 4, 5]

Отже, незважаючи на невід’ємність процесу фінансової глобалізації на світових фінансових ринках, потрібно враховувати не тільки вигоди від даного процесу, а й певні негативні моменти, щоб мінімізувати в подальшому ступінь їх негативного впливу на фінансовий сектор та економіку певної держави, а в даному випадку України, загалом.

Таблиця 3 – Вплив фінансової глобалізації на діяльність банків в Україні за 2007-2011 рр. [6, с. 23]

№ п/п	Показники	Дата				
		2007	2008	2009	2010	2011
1	К-ть банків, що мають ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій	170	175	184	182	176
	з них: з іноземних капіталом	35	47	53	51	55
	У т.ч. зі 100% іноземним капіталом	13	17	17	18	20
2.	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	27,6	35	36,7	35,8	40,6

Отже, очевидним є щорічний ріст кількості банків з часткою іноземного капіталу, і вже на кінець 2011 року число банків із 100% часткою іноземного капіталу становить 20, це означає, що українські банки все більше приваблюють іноземних інвесторів в якості врожайного поля для вкладання власних коштів.

На противагу даній тенденції розглянемо структуру зовнішнього боргу України за 2008-2012 роки (табл. 4).

Таблиця 4 – Структура зовнішнього боргу України за 2008-2012 рр.,
млн. дол. США

Показники	на 01.01. 2008	на 01.07. 2008	на 01.01. 2009	на 01.07. 2009	на 01.01. 2010	на 01.07. 2010	на 01.01. 2011	на 01.07. 2011	на 01.01. 2012	на 01.07. 2012	на 01.10. 2012
Сектор загального державного управління	11884	12111	11959	13281	17806	19310	24982	27289	25874	23941	26784
Короткострокові	0	0	0	0	29	2233	2053	2020	2001	0	79
Довгострокові	11884	12111	11959	13281	17777	17077	22929	25269	23873	23941	26705
Кредити	4470	4613	4962	6362	10105	9502	11890	12124	11941	12707	11782
Органи грошово-кредитного регулювання	462	290	4725	6054	6210	5855	7509	7804	7487	6247	5617
Довгострокові	462	290	4725	6054	6210	5855	7509	7804	7487	6247	5617
Кредити	462	290	4725	6054	6082	5735	7384	7674	7362	6124	5491
Інші боргові зобов'язання*	0	0	0	0	128	120	125	130	125	123	126
Банки	30949	38450	39471	35489	30861	28322	28119	27480	25198	24042	22594
Короткострокові	11723	12793	9377	6704	4731	4793	4508	4741	5786	5890	4817
Кредити	9815	10428	7850	4963	2939	3007	2773	2510	3610	3416	3270
Валюта і депозити	1908	2362	1480	1612	1683	1604	1662	2226	2173	2470	1545
Інші боргові зобов'язання	0	0	47	129	109	182	73	5	3	4	2
Довгострокові	19226	25657	30094	28785	26130	23529	23611	22739	19412	18152	17777
Облігації та інші боргові цінні папери	6998	7270	6124	5644	4908	4699	4672	4972	3648	3410	3403
Кредити	10633	15019	19157	18916	17634	16545	16586	15045	13198	12315	11889
Валюта і депозити	1595	3368	4813	4225	3588	2285	2353	2722	2566	2427	2485
Інші сектори	33581	40290	41255	40959	43441	45970	50843	54320	60557	66497	68535
Короткострокові	8954	12931	10924	13188	14301	17456	19033	21943	24927	29209	27302
Інструменти грошового ринку	0	0	0	0	0	0	8	8	440	440	440
Кредити	838	912	800	1021	525	652	790	820	1491	2046	577
Торгові кредити	7463	11242	9006	10413	10870	12585	13595	15578	17486	20311	20189
Інші боргові зобов'язання	653	777	1118	1754	2906	4219	4640	5537	5510	6412	6096
Довгострокові	24627	27359	30331	27771	29140	28514	31810	32377	35630	37288	41233
Облігації та інші боргові цінні папери	2124	2051	1634	1439	2462	2829	3380	3925	4019	4621	4623
Кредити	21286	24187	27963	25761	26483	25382	28197	28220	31426	32520	36271
Торгові кредити	1217	1121	734	571	195	303	233	232	185	147	339
Прямі інвестиції: міжфірмовий борг	3079	3727	4249	4977	5078	5134	5893	6494	7120	8228	8916
Валовий зовнішній борг	79955	94868	101659	100760	103396	104591	117346	123387	126236	128955	132446

[Складено автором на основі [7]]

Отже. бачимо, що в Україні спостерігається тенденція до збільшення суми залучення зовнішніх коштів, збільшуючи тим самим відповідно і суму державного боргу країни. Відповідно Спостерігається негативна тенденція, оскільки Україна має все більші зобов'язання перед МВФ та іншими установами, проте виплати за кредитами здійснюються у незначних сумах, що свідчить про те, що Україна ще не скоро розрахується за своїми зобов'язаннями і на протязі всього цього періоду буде беззаперечно залежати від економіки тих країн, що стали для нашої країн позичальниками.

Висновки. Фінансова глобалізація на сьогоднішній день стає більш всеохоплюючим явищем і носить характер взаємозлиття економік, а оскільки Україна з кожним роком прагне все більшої інтеграції з європейськими країнами та з Росією, то потрібно враховувати характер впливу виникнення процесів взаємозалежності економік на економічний стан всередині країни.

В даній роботі були висвітлені позитивні та негативні моменти впливу процесу фінансової глобалізації на економіку України, розглянуто вплив фінансової глобалізації на діяльність банків в Україні, а також проаналізовано вплив фінансової глобалізації на зовнішній борг України за 2008-2012 роки.

Отже, для подальшого ефективного функціонування економічної системи в Україні рекомендується удосконалення банківської системи таким чином, щоб вона відповідала стандартам країн, з якими планується інтеграція, а також обмежити залучення нових позикових коштів до країни, з метою зниження зовнішнього боргу держави, а також забезпечувати якісний та надійний контроль на ринку фінансових послуг.

Література:

1. Болдова А.А. Ринок фінансових послуг України: глобалізаційний аспект / А.А. Болдова, В.Ю. Мойко – К.: Національний університет державної податкової служби України, 2012 - №1, с. 72-79.
2. Дергачова В.В. Міжнародна конкурентоспроможність національної економіки в умовах глобалізації : дис. д-ра наук: 08.00.02 / Вікторія Вікторівна Дергачова. – К.:2007.
3. Чуприна А.І. Роль іноземного капіталу в банківській системі України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvse/2010_2/8.pdf - Назва з екрану.
4. Чирак І.М. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток фінансового ринку України: позитивні та негативні сторони / І. М. Чирак, В. В. Козюк – Тернопіль: Тернопільський національний економічний університет, 2011. – 4 с.
5. Круглий стіл “Реалії економічної кризи: чи є підстави для оптимізму?” Національного інституту стратегічних досліджень України. 16 червня 2009 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/table/1606200//index.html>. – Назва з екрану.
6. Диба М. Вплив глобалізації на банківську систему України / М. Диба, Є. Осадчий – К.: Вісник НБУ, 2011. – с. 23.
7. Національний банк України. Зовнішній борг України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index> - Назва з екрану.